Зранку парило. Небо повилося каламутною плівкою і, хоч хмар не було, стояло над містом невмите і сколошкане. Сонце борсалося в тому киселі, ніби заплутана в павучих тенетах муха; сьогодні вночі місто, здається, не змогло прийняти щодобової нічної купелі і вимести зі своїх закутків застояну жарінь.

Вийшовши з дому, я відчув, що в мене ледь-ледь тремтять пальці — це було зле, бо я мав сідати за кермо автомобіля. Спробував зібратися на силі, тобто внутрішньо зосередитися, — замість іти до трамвая, який мав би завести мене до автомобільної стоянки, я трюхцем побіг. Любив бігати, бо це давало тілу бадьорість і снагу на новий день. Але сьогодні заспав, отож тільки махнув кілька разів руками вдома і, кинувши в обличчя пригорщ теплої води, помчав на роботу — все в мене було розраховано до секунди.

До трамвая я, одначе, не добіг. Чи не було чим дихати, чи я й справді не встиг до ладу прокинутися, але мені сперло подих. Змушений був піти вільним кроком, а коли перебігав улицю, з-за рогу вискочив червоний легковий автомобіль, і я ледве врятувався від нього, пострибавши, як олень, гігантськими стрибками.

Мусив зупинитися біля паркану й перечекати. З червоної кабіни висунувся не менш червонолиций шофер і на всі заставки лаяв мене. Казав, що таким, як я, варто переламати ноги і він щиро шкодує, що воно так не сталося. Що мені, зрештою, добре було б не тільки ноги переламати, а й пику набити, і т.д. і т.д.

Я побачив за парканом жовте тіло трамвая, який під'їжджав до зупинки, й чимдуж подався туди, залишивши шоферу можливість поправлятись у красномовстві на самоті.

У такий день мені, здається, не треба було сідати за кермо, і я завжди так робив, але сьогодні таки міг запізнитися на роботу. Як на те,

я забув удома гаманця, і в мене не було не лише на таксі, але й на обід. Я виловив з кишені тільки кілька трамвайних талонів і тридцять шість копійок: одна по двадцять, одна по десять, а три по дві копійки. Зрештою, на роботі на обід я в когось позичу.

Але до роботи мені не судилося доїхати, бо я зрізався на повороті з автофургоном — вина була не моя, а водія автофургона, що безпомильно визначила міліція, яка блискавично поспіла на місце події, але ніс мого авто перетворився у щось безформне. Після немалих зусиль (адже грошей у мене під ту хвилю не було) я відтарабанив машину на стоянку (гаража в мене нема, та й невідомо, коли буде) і скоріше втік від співчутливого натовпу інших власників машин — моїх сусідів по стоянці: тепер я матиму немалий клопіт з ремонтом. Мені ж треба було поспішати на роботу, я вскочив у трамвай, але поїхав не в той бік, в який потрібно: замакітрилось у голові. Але те я помітив не відразу; звільнилося місце, і я використав нагоду, щоб відпочити й зібратися з духом. Все в мені дрібно тремтіло, я тільки тепер відчув, що й життя моє кілька хвилин тому висіло на соломинці. Мені ж самому нічого не сталося, був я прив’язаний аварійним пасом, боліло трохи у грудях, на що можна було не зважати.

У трамваї стояла така задуха, що піт почав стікати мені по скронях. Я встав і відчинив біля себе вікно, але це майже не принесло полегшення, — з вікна дихало гарячим, загазованим сопухом. Я заплющив очі й почав рахувати зупинки: мав проїхати їх сім.

Однак проїхав я їх шість — трамвай зійшов з рейок. Усіх нас сильно мотнуло, хтось заверещав, а я вдарився грудьми об переднє сидіння, — на щастя, трамвай ішов на малій швидкості. Звісно, й цього разу мені нічого не сталося, я спокійнісінько вийшов на вулицю, роззирнувся й тільки тепер збагнув, що опинився від місця роботи ще далі, ніж був. Гірше те, що по цій лінії не ходив інший транспорт, аварія ж сталася перед кінцевою зупинкою, а це значило, що мене могло врятувати хіба що таксі при умові, якщо я заплачу за нього позиченими в колег грішми. Але я вирішив не опитувати долі, бо вже повірив: сьогодні таки

фатальний день, отож рушив пішака до Зоряного проспекту, звідки міг поїхати на роботу чи на трамваї, чи на 98-му тролейбусі. По дорозі я сподівався потелефонувати на роботу з автомата.

Було неймовірно парко; здавалося, саме небо лягало на плечі, а сонячне промитая ворушило неприкрите волосся. Від того в голові легенько потріскувало, а пальці рук знову почали тремтіти. Я зайшов у сквер, щоб хоч трохи отямитися, але всі лавки святково лискотіли свіжою фарбою, і на кожній висіла паперина з попередженням для тих, хто б того не помітив. Запах фарби так гостро наповнював повітря, що я поспішив якнайшвидше звідси вийти.

Діймала спрага, але випити води з автомата я не міг: не було в мене ні однієї, ані трьох копійок. Зайшов до гастроному, щоб випити соку, але відділ, де продавали соки, був зачинений, а біля банок виднівся напис, який відверто попереджував, що чекати продавця справа таки марна.

Знову вийшов на вулицю. Сонце кипіло в розпеченому небі, як риба в юшці, і я відчув, що без прохолодного напою більше не протягну: все в роті пересохло, а язик зробився шкарубкий. Я майже побіг до жовтої бочки з квасом — до неї тяглася немала черга. Продавав квас чолов’яга, увіч схожий на того червонолицього шофера, що похвалявся не тільки поламати мені ноги, але й побити фізіономію, тож я намагався на нього менше дивитися. Неподалік був телефон-автомат, і я, попередивши сусідів по черзі, подався туди — треба було конче потелефонувати на роботу. Автомат з’їв мої перші дві копійки швидко й енергійно, хоч у догоду мені встиг послати моєму начальнику довгого дзвінка. Я повернувсь у чергу, резонно зміркувавши, що цей автомат так само охоче зжере мою другу монету, а я мав їх усього три. Отож спокійно стояв у черзі, відчуваючи, що спека роз’їдає мене і що коли це протягнеться довше, я сам розтечуся на асфальті у квас — мені вже й музика починала грати в зубах.

Квас закінчився саме тоді, коли я простяг продавцю свої десять копійок.

— Нема, — сказав не без задоволення продавець, що так нагадував мені шофера-костоправа. — Кінчився, зараза! Хочете, почекайте!

Я поцікавився, скільки треба чекати, але продавець — брат костоправа — розвів руками: може, сьогодні, а може, завтра.

Відчув у шлунку спазму: здається, все пересохло в мене й там. Повітря мені бракувало, і я фатально запізнювався на роботу, хоч, річ певна, навряд чи був сьогодні здатний працювати.

Попереду жовтіла ще одна телефонна будка, і я подався туди, по дорозі ледве не вивернувши собі ногу, — запала в ковдобину на асфальті. Цей автомат байдуже з'їв мою другу монету, але встиг послати аж три гудки, і мій начальник устиг зняти слухавку, я навіть почув його голос. Але мого голосу начальник почути не встиг, автомат коротко затутукав. Я вже був такий близький мети, що спробував спитати долю ще раз і поклав у гніздо останню свою монету. Цього разу все повторилося точнісінько так, як і першого, і я змушений був, вийшовши з кабіни, витягти носовичка і втерти обличчя — на ньому лежала неприємна пітна маска.

У мене залишилася ще одна можливість потелефонувати, використавши десятикопійкову монету: автомати приймають їх так само залюбки, як і належні собі двокопійкові. Я знову рушив по вулиці, що безконечно тяглась у глибину, — до Зоряного проспекту було таки неблизько, — і шукав очима жовтої барви телефонної будки.

Новий автомат стояв неподалік газетного кіоска, я поклав у гніздо десять копійок. Але й він був наладнований на ті ж хвилі, що і його співбрати на вулиці, — мій начальник утретє підняв трубку, але мене не почув. Натомість почув його лайку — це вже вчетверте йому дзвонили, але ніхто не озивався.

Підійшов до газетного кіоска, спливаючи потом. Здавалося, що скоро почне хлюпати в туфлях: шкарпетки були мокрі, хоч викручуй. Я знав, що кіоскери мають хронічну ненависть до тих, хто хоче розміняти гроші на телефон, але все-таки спробував. У кіоскера було жовте, зморщене обличчя.

— Нічого страшного, — сказав він не без задоволення, — любаска трохи почекає...

Я розтулив рота, щоб достойно відповісти, але на мене дивилися жовті очі з такою милою сподіванкою, що таки випаде змога поскандалити, — я зирнув на небо, де все ще варилося сонце, і мені здалося, що воно увіч нагадує двокопійкову монету. Але мене це не втішило, і я почав питатись у людей, чи не розміняє мені хто двадцять копійок. На мене дивилися підозріло, наче я був п’яницею, котрий випрошує собі на похмілля, — розміняти монети не вдалося. Тоді я пішов назад до бочки з квасом, за якого й досі сидів рідний брат шофера-костоправа: він саме згрібав виручку в торбу.

— Я не розмінний пункт, — сказав продавець квасу.

— Але, чоловіче добрий! — вигукнув я відчайно, — Хіба ви забули? Вистояв до вас отакенну чергу!

Продавець квасу окинув мене пильним поглядом.

— Справді, це ви, — сказав, і в його голосі пробилося співчуття. — Скільки вам розміняти?

Він розміняв мені цілі двадцять копійок, отже, я мав аж десять монет і міг без турботи йти по вулиці, випробовуючи по дорозі всі автомати, що мали щастя мені траплятися. Випробовував я і терпіння свого начальника, бо той уже шаленіти починав: жоден автомат не міг мене з ним зв’язати. І мені раптом прийшла до голови божевільна

думка: всі ці автомати — живі істоти. Вони позакисали тут з нудьги, на далекій од центру вулиці, і от змовилися між собою позбиткуватися над кимось таким, як я. Вони попереджують один одного про моє наближення, а коли потрапляю у їхній полон і коли, майже задихнувшись од нестачі повітря, вивалююсь назад на вулицю, вони починають беззвучно, але весело реготати. Отак вони й тішаться, і це неабияк прикрашує їхнє існування. Окрім того, вони, можливо, догоджують цим і своєму верховному правителю, котрий сидить зараз десь у холодку й цмулить холодне пиво, — він твердо знає, що автомати його не підведуть. Отож мені здається: коли заходив У будку, чув легеньке покректування, як це робить людина, котра аж губи собі кусає, стримуючись, щоб не розреготатися. Я подумав навіть, що простіше було б зайти на пошту, яка теж трапилася мені по дорозі, й послати своєму начальникові телеграму; навіть уявив собі, як лізуть його брови вгору, коли він її читатиме. Але чи прийде вона йому сьогодні? Завтра субота, післязавтра — неділя, отже, телеграму йому можуть принести, як не вельми важливу, аж у понеділок.

Хустина, якою я втирав піт, уже зовсім мокра, її можна було б викручувати так само, як шкарпетки й білизну на тілі. Серце нерівно тіпалось у грудях, а в очах вряди-годи йшли барвисті смуги. Я знову зустрів автомат води, але мав тільки двокопійчані монети і не міг напитися й цього разу. Тоді я подумки вилаяв себе, що не здогадався розміняти однієї з них по копійці.

Коли я дістався до Зоряного проспекту, в мене залишилося тільки дві монети. На розі цієї проклятої вулиці й проспекту стояло два телефонні автомати: один з них мовчав, як мертвий, не хотів навіть їсти моєї монети, а другий задоволено її пожер.

Тоді з роз’ятрився. Гупнув кулаком по сірому, байдужому тілі автомата й просичав, зовсім не зважаючи на те, що мова моя звучить цілком ідіотично.

— Слухай ти! — пригрозив я. — Коли не з’єднаєш і цього разу, роз-тр-ро-щу!

Мені здалося, що автомат здригнувся. Що він послав од себе нечутні розпачливі сигнали, ніби питавсь у своїх співбратів, як йому бути. Я трохи почекав, даючи йому час порозумітись із тими, від кого залежала і його доля. Зі свистом вдихав у себе повітря, і очі мені запливли потом.

— Ну от, — сказав я з тою-таки погрозою. — Телефоную востаннє. Коли не з’єднаєш, станеш таким самим мертвим, як твій брат біля тебе...

І він мене з начальником з’єднав. Я почув його голос, а він почув голос мій.

— Слухай, це ти мені весь час тарабанив? — вибухнув начальник.

— Кляті автомати, — пробурмотів я, — чорт би їх забрав!

— Щось сталося? — спитав начальник.

— Еге ж, — хрипко сказав я, бо ледве дихав. — Аварія. Врізався в автофургон.

— Ти сам не постраждав? — спитав тривожно начальник, бо в грудях у мене, коли дихав, хрипіло.

— У голові дзвенить, — мовив я.

— У мене також, — гостро відповів начальник. — Від твоїх дзвінків...

— Вибач, — сказав я, відчуваючи, як під горло підступає нудота. — Душно так, а мене всього трусить.

— Ти де? — спитав начальник. — Не в лікарні?

— На Зоряному проспекті, — сказав я. — Коли дозволиш, не прийду сьогодні на роботу...

— Та бог ти мій! — сказав начальник, ми з ним були приятелі. — Ти справді не постраждав?

— Ні! — мовив я. — Тільки все тіло труситься.

— Поїдеш з нами завтра по гриби? — спитав начальник.

— Навряд, — відповів я. — Якось все це надто мене вразило...

— І не дивно, — мовив співчутливо начальник. — Не щодня людина потрапляє в аварії.

— Я тобі ще потелефоную, — сказав я і відчув страх. Страх перед тим, що мені знову доведеться мати справу з автоматами: вдома в мене телефону не було...

Пошукав по кишенях і натрапив на ще один трамвайний талон: наскакувати на контролера охоти не мав — сьогодні ж бо в мене день невдач.

Але на контролера я не наскочив, більше того, трамвай, у який сів, не зійшов із рейок, але коли я сідав у нього, водій завчасно зачинив двері, і мені прищемило руку. Я загорлав, загорлали люди в трамваї, водій хотів відчинити двері, але їх ніби заклинило. Тоді до мене підскочив ще один брат шофера-костоправа — здоровенний чолов’яга із червоним обличчям. Він схопив створки дверей і легко їх розчинив, а я зміг прибрати руку. Двері лунко ляснули в мене за спиною, як паща звіра, і я знову побачив перед собою райдужні кола.

Мені звільнили місце, і я сів, з натугою розминаючи пальці. Публіка обурювалася: одні на водія трамвая, інші на тих, що лізуть, коли двері зачиняються. Я ж дивився у вікно й бачив перед собою каламутний світ. Дивні думки крутилися мені в голові: щось про помсту машин. Їхньою жертвою сьогодні став я, а це річ далеко не приємна.

"Фу, чорт! — подумав я, струшуючи головою. — І приверзеться ж таке!.."

Вийшов із трамвая й сторожко озирнувся. По вулиці котився потік автомобілів: всі спокійні і всі слухняні. Я теж постояв слухняно, поки світлофор дав мені змогу перейти на другий бік. Очі мої втупились у вітрину автоінспекції. Розтрощені машини й мертві люди. Я здригнувся: чи в усьому винні люди, подумалося мені.

Ні, сьогодні таки нещасливий у мене день. В такі дні не варто жартувати, такі дні треба перебути в безпечному місці, а найбезпечніше місце — дім кожного з нас. Ішов повільнісінько й озирався на всі боки: годі з мене пригод. Зачинюся між чотирьох стін, а може, й засну. Звільнюся й од нещасть, які так щедро падають мені на голову, і від дурних думок. Боліла мені рука, а в нутрі ніби все перегоріло.

Я скочив у ліфт, і він бадьоро повіз мене на дев’ятий поверх. Це, здається, була остання моя помилка — треба було піти пішки. Але я не мав сили підійматися так високо, отож повірив тому, хто покірно возив мене додому щодня. Цього разу ліфт мене так високо не довіз, я застряв, здається, між шостим та сьомим поверхом.

Натискав на всі кнопки, на які радили натискати написи в кабіні на той випадок, який і стався зі мною, але безрезультатно: я зрозумів, що ті написи зроблено для самозаспокоєння. Опинився в малому душному світику, і жах раптом охопив мене — не було з нього виходу. Тоді я почав гатити в двері. Глуха тиша панувала навкруги, мирний спокій. Я почав кричати, але мій голос, здається, не виходив з кабіни. Більше

того, я увіч відчув, що ліфт дихає. Зачаєно і з погрозою, наче збирався мене пожерти. Зрештою, для цього небагато було треба — я був, як Іона в череві кита, у ньому.

Замотав головою: чортзна-що зі мною коїться. Навколо стояла мертва тиша, і ніде не чутно було ані шереху. Я схопився пальцями за стулки дверей і спробував їх розсунути. Але двері було зачинено наглухо, і я відчув відчай загнаного в тісну камеру бранця.

Треба було заспокоїтися, і я щосили стиснув поранену руку. Гострий біль віддався аж у плечі — це й справді протверезило мене. Зрештою, нічого особливого не сталося, запевнив себе я. Чи один я дзвонив з автоматів і не міг додзвонитися? Чи один потрапляє в дорожні пригоди і чи не застрявав я раніше в ліфті? Треба дочекатися, розумію вирішив я, щоб хтось ішов, і гукнути: хай викличе ліфтера. Це були елементарні резони, і я зумів довести їх до власної свідомості. Тіло мені, однак, тремтіло, і я сів просто на підлогу. Витяг сигарету й закурив, щоб таки прийти до тями.

Але наступної хвилі мені здалося, що стінка, об яку я впираюся, еластична. Що вона ніби живе тіло — навіть легко поколихується від того, що дихає. Дим швидко заповнив мале приміщення, і мені знову забракло повітря. Загасив цигарку й витер піт з обличчя, який густо тік мені по тілі, обливаючи з голови до ніг.

Тоді я й почув обережні, скрадливі кроки. Зраділо скочив, затарабанив у двері, а з горла мені виривався розпачливий крик.

Кроки стихли. Я стояв з розтуленим ротом і слухав. Той, хто ішов, здається, злякався. Було так тихо, що мені аж у вухах закололо.

— Гей ви! — загорлав я, тулячи вуста до щілини в дверях. — Викличіть аварійну команду!

Тиша. Я ковтав повітря, яке сочилося до мене через щілину, і тільки так міг себе втішити.

Знову почулися обережні кроки. Той, хто підіймався, повернув назад — кроки глухли.

Тоді мені в голову полізли навіжені думки. Я вирішив, що всі вони: телефони-автомати, трамваї, ліфти — зв’язані поміж себе, адже ціле місто переплетено складною мережею дротів, по яких тече струм. Я подумав, що в якусь мить вони можуть стати заодно і їм під силу погратися з людиною так, як оце зараз граються зі мною.

Треба було зібратися на силі й вирішити, що чинити далі. Є два виходи, подумав я: впокоритися чи повестися так, як я повівся в будці телефону-автомата, котрий таки з’єднав мене з начальником. Може, то було простою випадковістю, але він, той автомат, підкорився!

І я вирішив повторити цей жарт із ліфтом.

— Слухай ти! — крикнув я загрозливо. — Коли не випустиш мене з себе, начувайся!

Зробив паузу зовсім так само, як і тоді, в телефонній будці, а тоді натис кнопку дев’ятого поверху.

І сталося диво. Ліфт загув, ніби його мотори були при ньому, а не вгорі, в спеціальному приміщенні, й дрібно затрусився.

— Давай, давай! — горлав я. — Вези, я так просто від тебе не відстану!

І ліфт рушив. Але не вгору, як мені хотілося, а вниз.

"Хай буде так, — подумалося мені, — тільки б мені звідси вирватися!"

Я сподівався, що він спустить мене вниз і розчинить двері, і ми, хоч у такий спосіб, із ним порозуміємося. Однак ліфт повівся інакше. Спустився, здається, до третього поверху, знову затрусився, загув моторами і різко пішов угору.

Він мчався по шахті, набираючи швидкості. Я звалився на підлогу, з жахом відчуваючи, що він уріжеться зараз у стелю будинку й розтрощить себе й мене. Заплющився й почув, як справно й ладно запрацювали невидимі мотори. Вже пора було йому зупинитися, але він неприпинно мчав.

Я почув звук удару, мене підкинуло вгору, і я ледве не буцнувся об ліфтову стелю. Але він прорвався через стіну, ніби була вона паперова, і з ревом вирвався із шахти.

Тоді всі звуки стихли. Ліфт летів у якомусь сяючому етерсі, який уливався до мене через щілини дверей і сліпив, аж різав очі. Я знову почав метатися по кабіні, знову лупив кулаками в двері, кричав і просив помилувати мене. Я кричав, що в нічому не винуватий, що я, зрештою, нікому ніколи не хотів у цьому світі лиха, що я нічим не відрізняюся від інших людей, але весь цей лемент пропадав, не знаходячи відгуку. Ліфт все ще мчався з незбагненною швидкістю, входячи все глибше й глибше в ту невідому мені сяйну матерію. Тоді все в мені заціпеніло, я зморено опустився на підлогу й утомлено подумав, що сьогоднішній день може ніколи не закінчитися.

© ДЗВОНИ ЗЕЛЕНОЇ ГАЛАКТИКИ: Науково-фантастичні оповідання. — К.: Веселка, 1988. — 320 с. — (Пригоди. Фантастика).

© СУЧАСНЕ ФАНТАСТИЧНЕ ОПОВІДАННЯ. — К.: Молодь, 1990. — 320 с.